

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-324-6-38>

УДК 330

Анна ЧЕРЕДНИК

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
AnnetBleikk@gmail.com

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ЗАЛУЧЕННЯ ФОРМИ ВЕНЧУРНОГО БІЗНЕСУ ДЛЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Обґрунтовано необхідність удосконалення наявного організаційного забезпечення процесу залучення форм венчурного бізнесу, що забезпечить впровадження нових технологій, вихід на вищий рівень виробництва та підвищення конкурентоспроможності підприємств на внутрішніх і зовнішніх ринках. Удосконалено організаційне забезпечення процесу залучення форми венчурного бізнесу до розвитку промислових підприємств в умовах цифровізації економіки країни та запропоновано схему процесу вибору організаційної форми венчурного бізнесу та джерел фінансування, яка дозволяє використовувати інструменти цифрової трансформації, що сприяє підвищенню ефективності залучення венчурного бізнесу. Під венчурним бізнесом запропоновано розуміти підприємницьку діяльність, у рамках якої відбувається вливання ризикових інвестицій у інноваційний розвиток підприємства наукомісткої галузі, яке схильне до потенційного зростання, та виділяти наступні організаційні форми венчурного бізнесу: «незалежні венчури», «зовнішні венчури» та «внутрішні венчури». Розглянуто види організаційних форм венчурного бізнесу та джерела їх фінансування. З використанням методу ПАТТЕРН побудовано дерево-цілей залучення кожної форми венчурного бізнесу та джерела фінансування. Проведено прогноз витрат на організацію внутрішнього венчуру за фінансування з власного грошового фонду підприємства.

Ключові слова: венчурний бізнес, форма венчурного бізнесу, внутрішній венчур, зовнішній венчур, незалежний венчур, цифровізація економіки.

Anna CHEREDNYK

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

THE IMPROVEMENT OF ORGANIZATIONAL SECURITY OF PROCESS OF ATTRACTING A VENTURE BUSINESS'S FORM FOR ENTERPRISE'S DEVELOPMENT IN THE CONDITIONS OF ECONOMY'S DIGITALIZATION

The necessity for improving the existing organizational framework for engaging venture business forms is justified, aiming to facilitate the implementation of new technologies, elevate production to a higher level, and enhance the competitiveness of enterprises in both domestic and international markets. The organizational support for involving venture business forms in the development of industrial enterprises in the conditions of economic digitization is enhanced. A scheme for selecting the organizational form of venture business and funding sources is proposed, allowing the utilization of digital transformation tools to increase the effectiveness of venture business engagement. Venture business is defined as entrepreneurial activity involving the infusion of risky investments into the innovative development of a knowledge-intensive industry, prone to potential growth. The following organizational forms of venture business are identified: "independent ventures," "external ventures," and "internal ventures". Various types of organizational forms of venture business and sources of their funding are considered. The engagement of venture business forms is carried out through financing the venture using various capital sources, specifically from the company's cash fund, funds from venture investors, and funds obtained from a venture fund. Using the PATTERN method, a goal tree for each form of venture business and funding source is constructed. The cost forecast for organizing an internal venture with funding from the company's own financial resources is conducted. The author also proposed an alternative venture financing option using the company's funds, such as raising funds from a venture fund through the sale of 10–20% of the company's shares. The proposed measures will enable industrial enterprises to overcome their crisis and become competitive in both external and internal markets.

Key words: venture business, form of venture business, internal venture, external venture, independent venture, the digitalization of economy.

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Сучасні умови зовнішньої середовища вимагають від підприємств йти у ногу із розвитком технологій, а саме суб'єкти господарювання повинні відповідати умовам новітньої цифрової економіки. Зокрема, незважаючи на те, що венчурний бізнес є відносно молодого формою фінансування інноваційної діяльності на підприємств, він також підлягає тенденціям цифровізації. Досвід тривалого функціонування венчурного бізнесу у країнах з розвинутою економікою показав його ефективність, це пояснює активізацію венчурного підприємництва в Україні. Водночас висока ризиковість венчурного бізнесу та недостатня обґрунтованість аспектів його функціонування в умовах цифрової трансформації обумовлюють актуальність досліджень у даній тематиці. Зокрема, одним із питань, що потребують конкретизації та удосконалення є забезпечення процесу залучення форми венчурного бізнесу та джерел венчурного фінансування в умовах цифровізації економіки країни.

Аналіз досліджень та публікацій

Багато наукових досліджень вітчизняних і закордонних вчених економістів присвятили своїй праці питанням залучення венчурного бізнесу, зокрема А. Поручник і Л. Антонюк [5], В. Юхименко [10], В. Калінеску та О. Антіпов [2], О. Кузьміна [4]. В своїй роботі провідними економістами розкрито теоретичні та методичні основи залучення венчурного капіталу, досліджено сучасні тенденції розвитку ринку венчурних інвестицій в Україні, обґрунтовано процес управління венчурним фінансуванням підприємств, проаналізовано особливості фінансування початкових етапів розвитку венчурного підприємства, тощо.

Формулювання цілей статті

Дослідження літератури дозволило виявити, що незважаючи на велику кількість праць, присвячених питанням залучення венчурного бізнесу, не розкритими залишаються питання організаційного забезпечення процесу залучення форми венчурного бізнесу до розвитку підприємств, зокрема в умовах цифровізації економіки країни.

Отже метою статті є удосконалення організаційного забезпечення процесу залучення форми венчурного бізнесу до розвитку підприємств, зокрема в умовах цифровізації економіки країни.

Виклад основного матеріалу

За сучасних умов господарювання вітчизняна промисловість знаходиться у скрутному становищі, про що свідчать негативні тенденції розвитку [1, 3, 7], які викликані закриттям деяких ринків збуту, нестабільною економічною ситуацією, падінням реальної вартості гривні та платоспроможності населення, тощо. На думку автора, перехід підприємств до роботи в умовах цифрової економіки а також впровадження новітніх технологій у виробництво через залучення форм венчурного бізнесу можуть стати шляхами розвитку вітчизняних промислових підприємств. Зокрема, за використанням інструментів цифрової трансформації, залучення форм венчурного бізнесу забезпечить впровадження нових технологій, вихід на вищий рівень виробництва та підвищення конкурентоспроможності підприємств на внутрішніх і зовнішніх ринках.

За результатами обґрунтування теоретичних засад залучення венчурного бізнесу, [8] автор запропонував під венчурним бізнесом розуміти підприємницьку діяльність, у рамках якої відбувається вливання ризикових інвестицій у інноваційний розвиток підприємства наукомісткої галузі, яке схильне до потенційного зростання, та виділяти наступні організаційні форми венчурного бізнесу: «незалежні венчури», «зовнішні венчури» та «внутрішні венчури». Детальний аналіз літературних джерел дозволяє прийти до висновку, що залучення форми венчурного бізнесу здійснюється шляхом фінансування венчуру (організаційні форми венчурного бізнесу) різними джерелами капіталу, а саме за рахунок грошового фонду підприємства, коштів венчурного інвестора та коштів отриманих від венчурного фонду).

У попередньому дослідженні присвяченому розробці організаційно-інформаційного забезпечення залучення форми венчурного бізнесу автором запропоновано процес залучення кожного з джерел фінансування проекту розвитку промислового підприємства [9]. Наразі в умовах цифрової трансформації економіки виникає необхідність його удосконалення, що у свою чергу дозволить підвищити ефективність залучення форми венчурного бізнесу та роботи промислового підприємства (рис. 1).

Удосконалена схема процесу вибору організаційної форми венчурного бізнесу та джерел фінансування дозволяє використовувати інструменти цифрової трансформації, що сприяє підвищенню ефективності залучення венчурного бізнесу. Перший процес (П-1) уособлює формування експертної групи на підприємстві з метою ефективного вибору форми венчурного бізнесу. Другий процес (П-2) уособлює сам вибір певної організаційної форми венчурного бізнесу для розвитку промислового підприємства (внутрішній, зовнішній або незалежний венчур). Третій процес (П-3) виражається в акумуляції венчурного капіталу в залежності від його джерела (грошовий фонд підприємства, венчурний фонд чи венчурний інвестор). Четвертий процес (П-4) несе у собі рух інформації та грошових коштів від інвестора та потенційного реципієнта венчурного капіталу, яким виступає організаційна форма венчурного бізнесу. П'ятий процес (П-5) між елементами процесу містить у собі прибуток від організації форми венчурного бізнесу: внутрішнього венчуру (венчурного підрозділу, реалізації венчурного інноваційного проекту), зовнішнього та незалежного (продажу акцій венчурної фірми на ринку цінних паперів), окрім зазначеного цей організаційно-інформаційний потік може нести об'єкти інтелектуальної власності та об'єкти комерціалізації інноваційних процесів. При впровадженні форм венчурного бізнесу шляхом самофінансування венчуру (грошовий фонд підприємства), усі об'єкти інтелектуальної власності належать підприємству. Шостий процес (П-6) являє собою безпосередній розвиток підприємства-реципієнта венчурних інвестицій.

Для обґрунтування доцільності джерела фінансування форм венчурного бізнесу придатними є методи системного аналізу, серед яких найбільш прийнятним для поточного дослідження є метод ПАТТЕРН, який набув широкого поширення, а його елементи використовуються в інших загальновідомих методиках [6]. За розрахунками експертних оцінок за усіма рівнями ієрархії дерева цілей сформовано

значення коефіцієнтів зв'язку за організаційними формами венчурного бізнесу та за джерелами венчурного фінансування (табл.1.), де ГФП – грошовий фонд підприємства, ЗВФ – залучення венчурного фонду, КВІ – кошти венчурного інвестора.

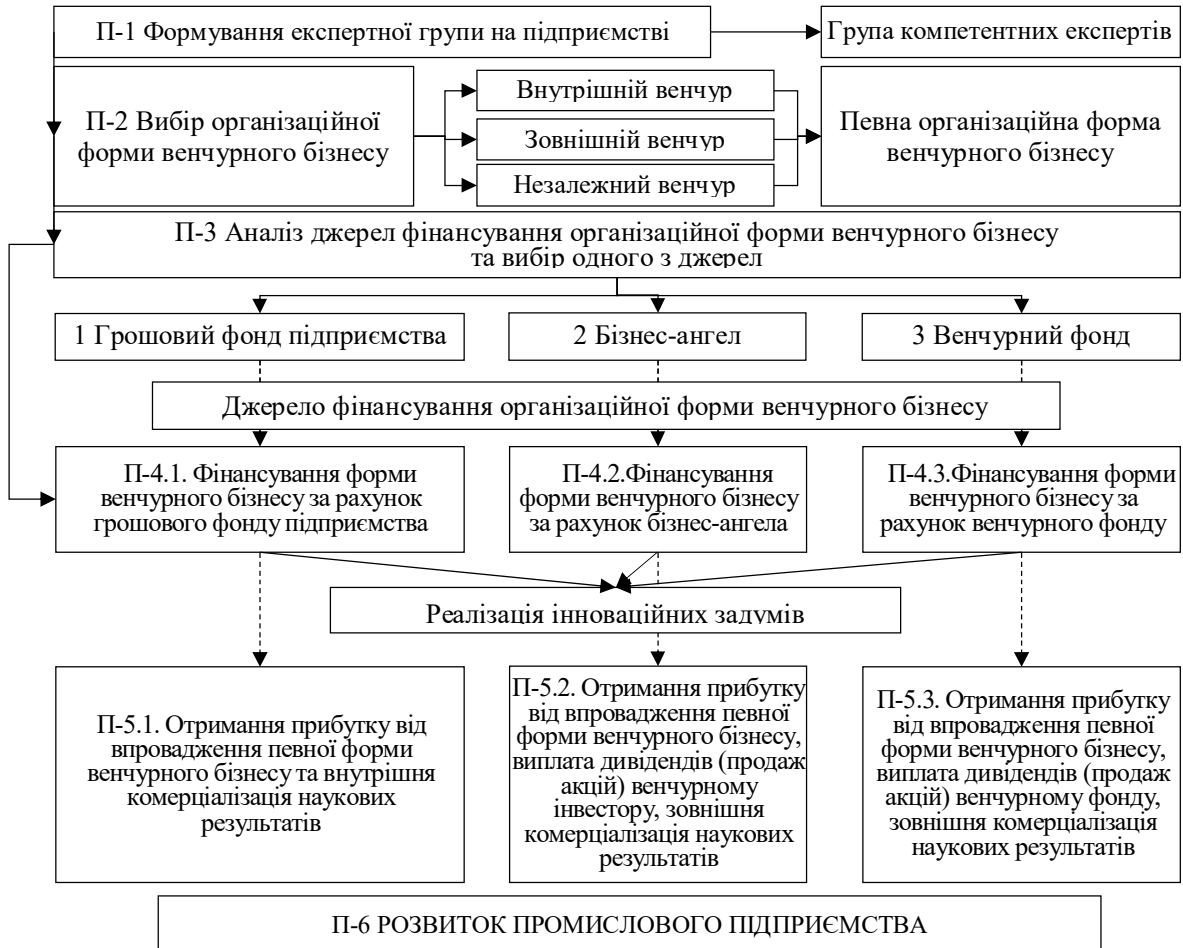

Рис. 1. Схема процесу вибору організаційної форми венчурного бізнесу та джерел фінансування з метою розвитку машинобудівного підприємства

(Джерело: складено автором)

Подальший розрахунок загальних коефіцієнтів зв'язку за методом ПАТТЕРН виявив, що найбільш перспективним варіантом для ефективного впровадження форми венчурного бізнесу з метою розвитку промислового підприємства є створення венчурного підрозділу та його фінансування за рахунок грошового фонду підприємства. При такому типі фінансування підприємство очікує максимальний прибуток та повну комерціалізацію наукових результатів венчурної діяльності.

Однак, у випадку повної відсутності коштів на рахунках підприємств є альтернативний варіант венчурного фінансування. На другому місці за важливістю за методом ПАТТЕРН знаходиться продаж 10–20% акцій підприємства венчурному фонду, такий захід дозволить підприємству одразу отримати велику суму коштів та реалізувати венчурний проект розвитку підприємства для скорішого виходу з боргової ями.

Слідуючи першому варіанту впровадження форми венчурного бізнесу, розраховано планові витрати на створення внутрішнього венчурну на сімох промислових підприємствах Харківської області, розмір витрат за аналізованими підприємствами склав: ПАТ «Світло Шахтаря» - 38088,77 грн., ПАТ «Укрелектромаш» - 21239,60 грн., ТОВ «Інтер-Ліфт» - 26185,19 грн., ПАТ «Коннектор» - 22537,71 грн., ПАТ «Плінфа» - 21117,92 грн., ПАТ «ХТЗ» - 26818,16 грн., ПАТ «ФЕД» - 48257,82 грн.

Таким чином використання методу ПАТТЕРН дозволило встановити, що найбільш ефективним на думку експертів підприємств буде фінансування венчурного підрозділу за рахунок грошового фонду підприємства. Також автором запропоновано альтернативний власним коштам підприємства варіант венчурного фінансування, такий як залучення коштів венчурного фонду шляхом продажу 10–20% акцій підприємства.

Таблиця 1

Значення коефіцієнтів зв'язку за формами венчурного бізнесу та джерелами венчурного фінансування

ЕФЕКТИВНИЙ ВИБІР ФОРМИ ВЕНЧУРНОГО БІЗНЕСУ ТА ДЖЕРЕЛ ЇЇ ФІНАНСУВАННЯ																			
1. Внутрішній венчур					2. Зовнішній венчур					3. Незалежний венчур									
0,4125					0,25					0,3375									
1.1. ГК			1.2. В		1.3. ВІ		2.1. ГКП		2.2. ВФ		2.3. ВІ		3.1. ГКП		3.2. ВФ		3.3. ВІ		
П			Ф																
0,241			0,118		0,141		0,239		0,150		0,112		0,140		0,140		0,221		
0.51	1.1.1.	Створення підрозділу																	
0.23	1.1.2.	Розподілення прибутку																	
0.26	1.1.3.	Коммерціалізація результатів																	
0.48	1.2.1.	Створення підрозділу																	
0.52	1.2.2.	Продаж акцій																	
0.47	1.3.1.	Створення підрозділу																	
0.14	1.3.2.	Продаж акцій																	
0.39	1.3.3.	Зовнішня комерціалізація																	
0.37	2.1.1.	Створення підрозділу																	
0.30	2.1.2.	Розподілення прибутку																	
0.34	2.1.3.	Коммерціалізація результатів																	
0.43	2.2.1.	Створення підрозділу																	
0.57	2.2.2.	Продаж акцій																	
0.37	2.3.1.	Створення підрозділу																	
0.20	2.3.2.	Продаж акцій																	
0.43	2.3.3.	Зовнішня комерціалізація																	
0.37	3.1.1.	Заснування венчурної фірми																	
0.34	3.1.2.	Коммерціалізація результатів																	
0.43	3.2.1.	Заснування венчурної фірми																	
0.57	3.2.2.	Продаж акцій																	
0.37	3.2.3.	Заснування венчурної фірми																	
0.20	3.3.1.	Продаж акцій																	
0.43	3.3.2.	Повна комерціалізація																	

(Джерело: складено автором)

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Таким чином в дослідженні запропоновано удосконалений процес залучення форми венчурного бізнесу, який у повній мірі охоплює усі організаційно-інформаційні потоки між його елементами, що стає актуальним в умовах цифрової трансформації економіки країни. На думку автора дослідження запропоновані заходи дозволять промисловим підприємствам вийти із кризового становища та стати конкурентоспроможними на зовнішніх та внутрішніх ринках. У подальших дослідженнях питань залучення венчурного бізнесу автором планується провести прогноз ефективності розвитку підприємства на основі планування результуючих показників ефективності розвитку промислового підприємства.

Література

1. Іщук С. О. Потенціал розвитку переробної промисловості в Україні: регіональні аспекти. / С. О. Іщук // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: зб. наук. пр. 2021. Вип. 1(147). С. 3-9. DOI: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2021-1-1>.
2. Калінеску Т. В. Управління венчурним фінансуванням підприємств : монографія. Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2009. 276 с.
3. Кравченко І. Й. Статистичний аналіз інвестицій в харчову промисловість України та механізми їх стимулювання за умов сучасної продовольчої кризи. / І. Й. Кравченко // Економіка та держава. 2022. № 5. С. 115–120. DOI: [10.32702/2306-6806.2022.5.115](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2022.5.115)
4. Кузьмін О. Є. Особливості фінансування початкових етапів розвитку венчурного підприємства. / О. Є. Кузьмін, І. В. Литвин // Вісник соціально-економічних досліджень. 2007. № 25. С. 198–204.
5. Поручник А. М., Антонюк Л. Л. Венчурний капітал: зарубіжний досвід та проблеми становлення в Україні : монографія. Київ : КНЕУ, 2000. 172 с.
6. Прусек А. Прогнозування попиту на засоби виробництва за допомогою методу PATTERN / А. Прусек // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2003. – № 472 : Логістика. – С. 163–169.
7. Чередник А. О. Оцінка сучасного стану машинобудівної галузі України та напрямки його поліпшення / А. О. Чередник, І. Г. Муренець // Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця» (Харків, 31 травня – 1 червня 2018 р.). – Х. : ХНЕУ ім. Семена Кузнеця, 2018. – С. 107–108.
8. Чередник А. О. Інвестування у венчурному підприємстві / А. О. Чередник // Підприємство, торгівля, біржі в процесі соціально-економічного розвитку: монографія [Електронний ресурс] / І. В. Гондарева, Г. Л. Матвієнко-Біляєва, В. І. Ковальова та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, професора І. В. Гондаревої. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – С. 117–130. Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/20275>. (Укр. мов.).

9. Чередник А. О. Організаційна складова забезпечення ефективності залучення венчурного бізнесу до розвитку промислових підприємств / А. О. Чередник // Управління розвитком : зб. наук. пр. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – № 1 (190). – С. 79 – 85.

10. Юхименко В. В. Проблеми венчурного фінансування в Україні. / В. В. Юхименко // Фондовий ринок. 2009. № 27. С. 28–32.

References

1. Ishchuk S. O. Potensial rozvytku pererobnoi promyslovosti v Ukraini: rehionalni aspekty. / S. O. Ishchuk // Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy: zb. nauk. pr. 2021. Vyp. 1(147). S. 3-9. DOI: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2021-1-1>.
2. Kalinesku T. V. Upravlinnia venchurnym finansuvanniam pidpriemstv : monohrafiia. Luhansk : Vyd-vo SNU im. V. Dalia, 2009. 276 s.
3. Kravchenko I. Y. Statystychnyi analiz investytsii v kharchovu promyslovist Ukrainy ta mekhanizmy yikh stymuliuvannia za umov suchasnoi prodovolchoi kryzy. / I. Y. Kravchenko // Ekonomika ta derzhava. 2022. № 5. S. 115–120. DOI: 10.32702/2306-6806.2022.5.115
4. Kuzmin O. Ye. Osoblyvosti finansuvannia pochatkovykh etapiv rozvytku venchurnoho pidpriemstva. / O. Ye. Kuzmin, I. V. Lytvyn // Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen. 2007. № 25. S. 198–204.
5. Poruchnyk A. M., Antoniuk L. L. Venchurnyi kapital: zarubizhnyi dosvid ta problemy stanovlennia v Ukraini : monohrafiia. Kyiv : KNEU, 2000. 172 s.
6. Prusek A. Prohnozuvannia popytu na zasoby vyrobnytstva za dopomohoiu metodu PATTERN / A. Prusek // Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politehnika". – 2003. – № 472 : Lohistyka. – S. 163–169.
7. Cherednyk A. O. Otsinka suchasnoho stanu mashynobudivnoi haluzi Ukrainy ta napriamky yoho polipshennia / A. O. Cherednyk, I. H. Murenets // Tezy dopovidei Mizhnarodnoi naukovy-praktychnoi konferentsii «Ekonomichni rozvytok i spadshchyna Semena Kuznetsia» (Kharkiv, 31 travnia – 1 chervnia 2018 r.). – Kh. : KhNEU im. Semena Kuznetsia, 2018. – S. 107–108.
8. Cherednyk A. O. Investuvannia u venchurnomu pidpriemnytstvi / A. O. Cherednyk // Pidpriemnytstvo, torhivlia, birzhi v protsesi sotsialno-ekonomichnoho rozvytku: monohrafiia [Elektronnyi resurs] / I. V. Hontareva, H. L. Matviienko-Biliaieva, V. I. Kovalova ta in. ; za zah. red. d-ra ekon. nauk, profesora I. V. Hontarevoi. – Kh. : KhNEU im. S. Kuznetsia, 2018. – S. 117–130. Rezhym dostupu: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/20275>. (Ukr. mov.).
9. Cherednyk A. O. Orhanizatsiina skladova zabezpechennia efektyvnosti zaluchennia venchurnoho biznesu do rozvytku promyslovykh pidpriemstv / A. O. Cherednyk // Upravlinnia rozvytkom : zb. nauk. pr. – Kh. : KhNEU im. S. Kuznetsia, 2018. – № 1 (190). – S. 79 – 85.
10. Iukhymenko V. V. Problemy venchurnoho finansuvannia v Ukraini. / V. V. Iukhymenko // Fondovyi rynek. 2009. № 27. S. 28–32.